

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksestä Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 9 päivältä marraskuuta 1990 lähettänyt hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 240 ulkoasiainvaliokuntaan.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina neuvotteleva virkamies Antero Viertiö ja lähetystöneuvos Maria Serenius ulkoasiainministeriöstä, hallitusneuvos Veikko Kantola valtiovarainministeriöstä, toimistopäällikkö Kjell P. Söderlund Suomen Pankista, rahoituspäällikkö Hannu Lipponen Kehitysaluerahasto Oy:stä, toimitusjohtaja Markku Pekonen Teollisen kehitysyhteistyön rahasto Oy:stä ja esimies Pekka Korpinen Työväen taloudellisesta tutkimuslaitoksesta.

Käsiteltyään asian ulkoasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Keski- ja Itä-Euroopassa vuonna 1989 tahtuneiden muutosten johdosta teollistuneet markkinatalousmaat, Suomi mukaan lukien, käynnistivät jo saman vuoden syksyllä näiden alueiden maille suuntautuvia apuohjelmia. Lokakuussa 1989 Euroopan yhteisöjen parlamentissa tehtiin aloite Euroopan kehitys- ja jälleenrakennuspankin perustamisesta. Aloitteen mukaan pankin tulisi erityisesti keskittyä tuotannonlisten ja kilpailukykyisten investointien edistämiseen Keski- ja Itä-Euroopan valtioissa. Pankin tulisi myös koordinoita toimintansa läheisesti Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Kansainvälisen jälleenrakennuspankin (IBRD) kanssa. Euroopan talousyhteisöjen huippukokous hyväksyi joulukuussa 1989 aloitteen pankin perustamisesta.

Pankin perustamista käsittelevä kokous pidettiin Pariisissa tammikuussa 1990. Kokoukseen osallistuivat Albaniaa lukuun ottamatta Länsi- ja Itä-Euroopan maiden, Pohjoismaiden sekä Australian, Japanin, Kanadan, Uuden Seelannin ja Amerikan yhdysvaltojen edustajat. Perustamista koskevien neuvottelu-

jen jälkeen sopimus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin perustamisesta allekirjoitettiin 29 päivänä toukokuuta 1990 Taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestön (OECD) ministerikokouksen yhteydessä Pariisissa.

Pankin tarkoituksena on tukea taloudellista kasvua ja jälleenrakennusta niissä Keski- ja Itä-Euroopan valtioissa, jotka sitoutuvat noudattamaan ja soveltamaan monipuoluedemokratian, moniarvoisuuden ja markkinatalouden periaatteita. Näissä maissa pankki pyrkii tukemaan avoimeen markkinatalouteen siirtymistä sekä edistämään yksityistä aloitteellisuutta ja yrittäjätoimintaa. Päämääriensä saavuttamiseksi pankki avustaa Keski- ja Itä-Euroopan jäsenvaltioitaan toteuttamaan rakenteellisia ja sektorikohtaisia muutoksia.

Pankki toteuttaa päämääriään lainanannolla, sijoituksilla, takuujärjestelyillä sekä antamalla teknistä apua. Tehtävää toteuttaessaan pankki tulee toimimaan läheisessä yhteistyössä jäsentensä sekä jo olemassa olevien kansainvälisten rahalaitosten, kuten IBRD:n ja IMF:n, sekä OECD:n, YK:n ja sen erityisjärjestöjen kanssa.

Pankki soveltaa kaikissa toimissaan terveitä pankkitoiminnan periaatteita. Sen toiminta kohdistuu vastaanottajamaissa yksittäisten tai sijoitusohjelmiin liittyvien hankkeiden rahoitukseen ja tekniseen apuun. Pankin lainanannosta tullaan kahden ensimmäisen vuoden aikana suuntaamaan vähintään 60 % yksityiselle sektorille ja enintään 40 % julkiselle sektorille. Aluksi pyritään tukemaan vastaanottajamaiden julkisen sektorin yksityistämistä. Myöhemmin on tarkoitus, että lainananto kohdistuu lähes yksinomaan yksityisen sektorin tukemiseen.

Pankin pääkonttori sijaitsee Lontoossa. Pankilla on hallintoneuvosto, jossa jokaisella pankin jäsenellä on edustajansa. Pankin johto-

kuntaan kuuluu 23 jäsentä, joista Euroopan talousyhteisö ja sen jäsenvaltiot sekä Euroopan investointipankki valitsevat 11 jäsentä ja muut valtiot 12 jäsentä. Keski- ja Itä-Euroopan valtiot valitsevat johtokuntaan yhteensä 4 jäsentä. Suomi jakaa yhden johtokuntapaikan Norjan kanssa. Pankin ja sen henkilöstön erioikeudet ja vapautukset vastaavat pääosin Kansainvälisen jälleenrakennuspankin ja sen henkilöstön erioikeuksia ja vapautuksia.

Pankin peruspääoma on 10 miljardia Euroopan rahayksikköä (ECU) eli noin 50 miljardia markkaa. Peruspääomasta on Euroopan talousyhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Euroopan investointipankin osuus yhteensä 51 %, Keski- ja Itä-Euroopan maiden 12 %, muiden Euroopan maiden 12 % sekä Euroopan ulkopuolisten maiden 21 %.

Suomen osuus pääomasta on 1,25 % eli noin 610 miljoonaa markkaa, joka jakaantuu maksettuun pääomaan ja takuupääomaan. Suomen osuus maksetusta pääomasta on 37,5 miljoonaa ECUa eli noin 180 miljoonaa markkaa. Vaadittaessa suoritettavasta takuupääomasta Suomi merkitsee 87,5 miljoonaa ECUa eli noin 430 miljoonaa markkaa. Suomen osuus maksetusta pääomasta suoritetaan viiden vuoden aikana noin 36 miljoonan markan vuosierinä.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella ulkoasiainvaliokunta pitää sopimusta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien ehdotusten hyväksymistä. Valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin organisaatio ja henkilöstön määrä on pyrittävä pitämään suhteessa pankin toimintaan. Valiokunnan mielestä pankin toiminta Keski- ja Itä-Euroopassa on koordinoitava tarpeellisessa määrin muiden kansainvälisten rahalaitosten sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa vastakkainasettelun välttämiseksi.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä sitä, että myös suomalaiset yritykset pääsevät osalliseksi pankin rahoittamiin hankkeisiin. Valio-

kunta katsoo lisäksi, että Suomen tulee Keski- ja Itä-Euroopan avustamiseksi järjestää monenkeskisen yhteistyön ohella kahdenvälistä toimintaa. Tällöin saattaa olla eräänä mahdollisuutena käyttää hyväksi Teollisen kehitysyhteistyön rahaston organisaatiota ja kokemusta. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että Keski- ja Itä-Euroopan taloudellisen avun kohteet on kiireellisesti asetettava tärkeysjärjestykseen ottaen huomioon, että Suomen lähi-alueilla on sopivia yhteistyökumppaneita.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo myös, että pankin toimintaa suunniteltaessa on aliarvioitu infrastruktuurin rakentamisen merkitystä Keski- ja Itä-Euroopan taloudellisen kasvun tukemisessa. Kuten Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön perustaminen ja Puolan kanssa tehty energiansäästöä ja ympäristönsuojelua koskeva yhteistyösopimuskin osoittavat, on ympäristön saastuminen erityinen ongelma Keski- ja Itä-Euroopassa. Valiokunta katsoo, että Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin lainanannossa on huomiota kiinnitettävä myös rahoitettavien hankkeiden ympäristövaikutusten arviointiin ja kestävä kehityksen periaatteen toteuttamiseen. Keski- ja Itä-Euroopan taloudellista kehitystä tuettaessa tulisi samalla kiirehtiä yleiseurooppalaisen ympäristönormiston laatimista.

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi ne Pariisissa 29 päivänä toukokuuta 1990 tehdyn Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin perustamista koskevan sopimuksen määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Samalla valiokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Aaltonen, varapuheenjohtaja Melin ja jäsenet Aittomäki, Almgren, Björklund, Elo, Hilpelä, Jaa-

konsaari, Kuuskoski-Vikatmaa, Paakkinen, Perho, Särkijärvi, Wahlström, Väyrynen ja Väänänen sekä varajäsen Donner.